

בש"פ 1740/15 - חמזה מוסלמי נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 1740/15

לפני: כבוד השופט י' דנציגר

העורר: חמזה מוסלמי

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בנצרת מיום
2.3.2015 במ"ת 137096-01-15 שניתנה על ידי כבוד
סגן הנשיא ת' כתילי

תאריך הישיבה: כ"ד באדר תשע"ה (15.3.15)

בשם העורר: עו"ד דוד בן אשר

בשם המשיבה: עו"ד עדית פרג'ון; עו"ד אליזבט קדמון

החלטה

לפני ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בנצרת במ"ת 137096-01-15 (סגן הנשיא ת' כתילי) מיום
2.3.2015, במסגרתה הורה על מעצרו של העורר עד תום ההליכים המשפטיים נגדו בת"פ 37081-01-15 לפי סעיף
21 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים).

כתב האישום

1. כתב האישום שהוגש ביום 19.1.2015 מייחס לעורר שלושה אישומים בגין מעורבותו בסחר ברכבים במצב

עמוד 1

"אובדן כהלכה" שהורדו מן הכביש לאחר תאונה, תוך זיוף ומרמה, והכל כמפורט להלן. לצורך הבנת האישומים יבואר תחילה כי כלי רכב שהוכרזו כ"אובדן כהלכה" הם רכבים שעברו תאונות קשות ושעלות תיקונם גבוהה, אשר נרכשו על ידי חברות הביטוח מבעל הרכב המבוטח אצלן בתמורה לשיפוי. לאחר הרכישה, מוכרות חברות הביטוח את הרכב למגרשי הסדר, וזאת תוך הותרת הבעלות ברכב אצלן. סוחר רכב יכולים לרכוש את הרכבים ממגרשי ההסדר, ומשעשו כן, עליהם לדאוג לתיקון כלי הרכב במוסכים מורשים ולהציג את החשבוניות על חלקי החילוף ועל עצם ההחלפה. רק סוחר שיוכיח ששיקם את הרכב בהתאם לדרישות תקנות התעבורה, התשכ"א-1961 (להלן: תקנות התעבורה) וחוק הגבלת שימוש ורישום פעולות בחלקי רכב משומשים (מניעת גניבות), התשנ"ח-1998, יקבל אישור מחברות הביטוח להעביר את הבעלות ברכב ללקוח קצה.

על פי האישום הראשון, בין השנים 2009-2014 עסק העורר בסחר בכלי רכב משומשים. בין השנים 2013-2014, רכש העורר ממגרש ההסדר "אחים יזדי" בראשון לציון 21 כלי רכב שהוכרזו כ"אובדן כהלכה". במסגרת עסקת הרכישה, חתם העורר על חוזה רכש מול המגרש, בהם התחייב, בין היתר, לעמוד בדרישות התיקון הסטטוטוריות שהוזכרו לעיל. על תשעה מתוך החוזים חתם העורר בשמו הוא, בעוד שעל 12 החוזים הנוותרים חתם בשמו של בסאם אבו נאג'י (להלן: בסאם), סוחר רכב מנצרת אשר מחזיק ב"תו סוחר" כהגדרתו בתקנות התעבורה, ללא ידיעתו או הסכמתו של בסאם ותוך זיוף חתימתו. בניגוד להתחייבותיו על פי החוזים ולחובתו על פי דין, העורר תיקן תיקונים קוסמטיים בלבד, ולא דאג לשיקום מלא במוסך מורשה. משכך, גם לא קיבל מחברות הביטוח הרלוונטיות אישורי העברת בעלות. אף על פי כן, מכר העורר את כלי הרכב ללקוחות תמימים, תמורת סכומים שאינם משקפים את מצבם האמיתי, אשר הגיעו עד לסכום כולל של למעלה מ-500,000 ש"ח, ומבלי שהוא מספר להם על כך שמדובר ברכבים שעברו תאונה קשה ולא תוקנו כנדרש על פי חוק. במסגרת עסקאות המכירה, העביר העורר את הבעלות ברכבים מחברות הביטוח ללקוחות. לצורך העברת הבעלות, השתמש העורר בשמו של בסאם ובתעודת הזהות שלו, מבלי שבסאם ידע או יסכים לכך, וכן מבלי שיהיו ברשותו יפויי כוח מטעם חברות הביטוח או רישיונות רכב מקוריים. במרבית המקרים ביצע העורר את העברת הבעלות אצל פקיד הדואר יעקב עמר מסניף "שקמונה" בחיפה, משום שעמר הקל עם העורר ולא דרש ממנו להציג את כלל המסמכים הדרושים לצורך העברת בעלות, ואף הסכים לבצע העברת בעלות טלפונית. לגבי חמישה מכלי הרכב שנמכרו באופן הזה, העורר היה מודע לכך שכריות האוויר פגומות, ובמקום לתקן במוסך מורשה, ניתק את נורית החיווי המזהירה את הנהג באשר למצבן של כריות האוויר או לחילופין התקין כריות אוויר שאינן תקינות. בכך, גרם לסיכון בטיחותם של הלקוחות התמימים אשר רכשו ממנו את הרכבים האלו. בנוסף לאמור, החזיק העורר בחותמת מזויפת של מגרש ההסדר ממנו רכש את הרכבים במטרה לעשות בה שימוש.

בשל המעשים הללו, הכוללים זיוף חתימות, הצגת מצג שווא, מרמה וסיכון חיי לקוחותיו, הואשם העורר במספר עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); עבירה של זיוף בנסיבות מחמירות לפי סעיף 418 סיפא לחוק העונשין; עבירה של גניבה או זיוף מסמך לפי סעיף 413 לחוק העונשין; עבירה של שימוש במסמך מזויף בנסיבות מחמירות לפי סעיף 420 לחוק העונשין; מספר עבירות של סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה לפי סעיף 332(2) לחוק העונשין; ועבירה של שימוש ברכב שניזוק לפי תקנה 309 לתקנות התעבורה, בצירוף סעיף 68 לפקודת התעבורה, תשכ"א-1961 וסעיף 29(ג) לחוק העונשין.

על פי האישום השני, העבירות המיוחסות לעורר באישום הראשון, במסגרתן סחר ברכבים ששוויים עולה על 150,000 ש"ח, הינן עבירות מקור כהגדרתן בסעיף 2 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן: חוק איסור הלבנת הון). הרכוש שקיבל העורר במסגרת עבירות המקור, לרבות כלי הרכב והתמורה שלקוחותיו שילמו בעדם, מהווה "רכוש אסור" כהגדרתו בסעיף 3 לחוק איסור הלבנת הון. העורר ביצע פעולות ברכוש האסור במטרה להסתיר את הקשר שלו לרכוש, ולהסוות הן את מקור הרכוש והן את עצם עשיית הפעולות ברכוש זה. בשל המעשים האלו הואשם המערער בעבירה של הלבנת הון לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון ובעבירה של איסור עשיית פעולה ברכוש אסור לפי סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון.

על פי האישום השלישי, בין השנים 2009-2014 נבעו לעורר הכנסות בסך כולל של למעלה מ-600,000 ש"ח כתוצאה מסחר בכלי רכב. העורר לא הודיע לפקיד השומה במקום מגוריו על התחלת עיסוקו כנדרש לפי סעיף 124 לפקודת מס הכנסה, התשכ"א-1961 (להלן: פקודת מס הכנסה), לא ניהל פנקסי חשבונות לפי הוראות מס הכנסה (ניהול פנקסי חשבונות), התשל"ג-1973, ואף לא הגיש דו"חות שנתיים על הכנסותיו או דיווח עליהן בצורה כלשהי, וכל זאת תוך שימוש במרמה ובכוונה להתחמק מתשלום מס. בשל כך הואשם העורר בעבירה של שימוש במרמה, עורמה או תחבולה, במזיד ובכוונה להתחמק ממס לפי סעיף 220(5) לפקודת מס הכנסה.

החלטת בית המשפט המחוזי

2. במקביל להגשת כתב האישום, הוגשה ביום 19.1.2015 בקשה למעצרו של העורר עד תום ההליכים המשפטיים נגדו. בהחלטתו מיום 2.3.2015, נעתר בית המשפט המחוזי לבקשת המשיבה והורה על מעצרו של העורר עד תום ההליכים.

3. ראשית קבע בית המשפט המחוזי כי מחומר הראיות עולה שקיים סיכוי סביר להרשעת העורר בעבירות המיוחסות לו. נקבע כי גרסאותיו של העורר לפיהן דאג לתקן את הרכבים במוסכים נסתרו בקלות על ידי הודעותיהם של בעלי המוסכים, וכי לטענותיו של העורר כי לעתים נהג לתקן את הרכבים בעצמו לא נמצאה כל אסמכתה. נקבע כי אמנם טען העורר כי העברות הבעלות שביצע היו חוקיות, אך בה בעת סיפר כי הקפיד לוודא שפקיד הדואר שלמה עמר נמצא בסניף בטרם הגיע לבצע את ההעברה, משום שפקיד אחר לא היה מעביר בעלות על סמך יפוי כוח שאינו מקורי. עוד עולה כי בסאם אישר לעורר לעשות שימוש בתו הסוחר שלו לצורך מכירת שלושה רכבים בלבד, כשלאחר מכן דרש מהעורר להפסיק לעשות כן. נוסף על אלו, נקבע כי בביתו של העורר נמצאו טפסי יפוי כוח ריקים המכילים את פרטיו של מגרש ההסדר ממנו נרכשו הרכבים. בנוסף נקבע כי מהודעותיהם של לקוחותיו של העורר עולה כי לא ידעו שהרכב שקנו עבר תאונה. צוין כי גם הודעתו של דימיטרי קיסייב, אשר בדק את הרכבים שנמכרו על ידי העורר, מציינת תמונה של ליקויים קשים שלא תוקנו, לצד ניסיון להסתירם באמצעות ניתוק נוריות חיווי. בית המשפט התייחס גם לטענת העורר כי לא התקיים יסוד הנסיבות המחמירות בעבירות של קבלת דבר במרמה ושל זיוף, וקבע שמדובר בטענה משפטית שמקומה להתברר בהליך העיקרי. בית המשפט הוסיף שחומר הראיות לכאורה אכן מבסס סיכוי סביר להרשעה בעבירה של סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה.

4. באשר לקיומה של עילת מעצר, קבע בית המשפט המחוזי כי העובדה שהעורר הואשם בעבירות שהן בעיקרן עבירות כלכליות-רכושיות שאינן נכנסות לגדרה של חזקת המסוכנות הסטטוטורית, אינה שוללת קיומה של מסוכנות, ודאי בהתחשב בהתנהלותו השיטתית ורחבת-ההיקף של העורר. בנוסף לעילת המסוכנות, נקבע כי לגבי העורר מתקיימת גם עילת שיבוש מהלכי משפט: העורר לא התייב לחקירה, התחמק משאלות שהופנו אליו וסירב לאפשר למשטרה לעיין בתוכן המכשיר הנייד שלו. כל אלו, יחד עם הרשעותיו הקודמות של העורר בעבירות אלימות והעובדה שבתיק עם עדים כה רבים יש פוטנציאל מוגבר להשפעה על עדים, הובילו את בית המשפט למסקנה שהחשש משיבוש הינו חשש ממשי.

5. בבואו לבחון אפשרות לחלופת מעצר, התייחס בית המשפט המחוזי לתסקיר המעצר מיום 1.3.2015. מן התסקיר עולה כי העורר הינו בן 36, נשוי ואב לשלושה. כבר מגיל צעיר נהג לסייע בפרנסת משפחתו, כאשר במרוצת השנים החליף עבודות, עד שהגיע בסופו של דבר לעסוק בסחר ברכבים. התרשמות שירות המבחן הייתה כי לעורר נטייה להציג את עצמו כקורבן הנסיבות; הוא לא גילה אמפתיה כלפי נפגעי העבירה ואינו תופס את עצמו כמי שמהווה סיכון, ובמקום זאת מרוכז בתנאי מעצרו ובהשלכת המעצר על בני משפחתו. בנוסף, שלל העורר נזקקות טיפולית וביקש בחינה של חלופת מעצר בדמות מעצר בבית הוריו בנצרת, בפקוח שניים מאחיו. מהתסקיר עולה כי אביו של העורר הינו אדם סיעודי כבן 83, ואמו, שהינה בת 78, סובלת ממחלות שונות וזקוקה לסיוע שוטף. שירות המבחן התרשם כי אחיו

של העורר - האחד בן 50 והשני בן 64 - הינם אנשים רציניים, שמצד אחד מתביישים וכועסים על העורר, ומצד שני מעוניינים לסייע לו בשחרורו ככל שיידרש. כן נקבע שאחיו הבינו היטב את חובות הפיקוח והביעו נכונות להציב לעורר גבולות. למרות שביעות הרצון מהמפקחים, הסתייגו שירות המבחן משחרורו של העורר לחלופת המעצר שהוצעה. זאת משום שכלל הנסיבות - אופיין המתוחכם של העבירות, מאפייני האישיות של העורר, התייחסותו השטחית למיוחס לו, והצפי כי הלחץ הכלכלי בו הוא נתון רק ילך ויגבר במהלך מעצר הבית - מצביעות על כך שהחלופה שהוצעה תתקשה למנוע מהעורר לשוב ולבצע עבירות מרמה. בית המשפט המחוזי קיבל את עמדתו של שירות המבחן, ועל כן הורה על מעצרו של העורר עד תום ההליכים נגדו, כאמור.

טענות העורר

6. בהודעת הערר מיום 9.3.2015 ובדיון לפני, העלה העורר - באמצעות בא כוחו, עו"ד דוד בן אשר - מספר טענות מרכזיות. ראשית נטען כי לא קיימות ראיות לכאוריות ביחס לעבירה של סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה. בתוך כך כופר העורר בקיומה של מסוכנות, שכן התקנת חמש כריות אוויר באופן המנוגד להוראות תקנה 309 לתקנות התעבורה מבססת לכל היותר עבירת רשלנות לפי סעיף 343 לחוק העונשין. כך או כך, נטען כי התקנות המחייבות לתקן רכבים שנרכשו ממגרש הסדר כלל לא היו בתוקף בעת שרכש העורר את מרבית הרכבים. שנית נטען כי אין באי-התייחסותו של העורר לחקירה במועד כדי לבסס, לכשעצמה, חשש מפני שיבוש הליכי משפט. בכל מקרה, עיקר הראיות בתיק אינן מהסוג שניתן לשבשן או להעלימן. שלישית טוען העורר כי היה על בית המשפט לשמוע את טיעוניו והתייחסותו לתסקיר שירות המבחן, ודאי כשהתסקיר נערך בצורה שדומה יותר לתסקיר לעניין העונש מאשר לתסקיר מעצר. עוד נטען כי רשימת עדי התביעה הינה ארוכה במיוחד, ועל כן יש לקחת בחשבון שההליך עשוי להימשך חודשים רבים ואף שנים. לגופה של חלופת המעצר נטען כי מעצר בית ימנע מהעורר כל עיסוק בכלי רכב, לרבות יכולת לרכוש, לתקן, או לסחור בהם. על בסיס הנימוקים הללו מבקש העורר את שחרורו לחלופת המעצר שהוצעה על ידו בכפוף לתנאים קפדניים אשר ייקבעו לפי שיקול דעתו של בית המשפט.

טענות המשיבה

7. את טיעוניה בדיון לפני ביססה המשיבה - באמצעות באת כוחה, עו"ד עידית פרג'ון - על שלושה אדנים. ראשית סקרה המשיבה את התשתית הראייתית האיתנה שקיימת, לשיטתה, בעניינו של העורר. בתוך כך הודגש כי הודעות הלקוחות מצביעות על כך שהעורר כלל לא סיפר שהרכבים עברו תאונה קשה. שנית, ובתגובה לטענת העורר, נטען כי התקנות הרלוונטיות לעניינו של העורר, אשר על פיהן חייב סוחר הקונה רכב ממגרש הסדר לבצע הליך תיקון סדור לאחר רכישת הרכבים, נכנסו לתוקף זמן רב לפני ביצוע המעשים שאותם מפרט כתב האישום. שלישית, הפנתה המשיבה למספר החלטות קודמות של בית משפט זה, בהן נדחתה אפשרות של חלופת מעצר בנסיבות של נאשמים שעברו עבירות כלכליות הכרוכות בתחכום רב.

דיון והכרעה

8. בית המשפט המחוזי קבע כי מחומר הראיות שהונח לפניו עולה שקיים סיכוי סביר להרשעת העורר בעבירות המיוחסות לו. על אף שבא כוחו המלומד של העורר העלה טענות שיש בהן, לטעמו, כדי להחליש קביעה זו, איני סבור - מבלי לקבוע מסמרות בדבר - כי קביעות בית המשפט המחוזי אינן סבירות. זאת בפרט לאחר שהשתכנע כי גרסאותיו של העורר לפיהן תיקן את הרכבים במוסכים נסתרו בנקל בהודעותיהם של בעלי המוסכים. העורר אף לא ביסס בראיות את טענתו כי הוא נהג לתקן את הרכבים בעצמו. יתר על כן, העובדה שבסאם - סוחר הרכב מנצרת שברשותו "תו סוחר" - מסר הודעה לפיה הוא אישר לעורר לעשות שימוש ב"תו הסוחר" שלו לצורך מכירת שלושה רכבים בלבד, מקשה אף היא על העורר. אם לא די בכך, הודעות הלקוחות שרכשו רכבים מהעורר, לפיהן העורר לא יידע אותם שהרכבים עברו תאונה קשה, מכבידות אף הן על גרסתו. גם העובדה שברשות העורר נמצאו טפסי יפוי כוח ריקים

המכילים את פרטיו של מגרש ההסדר שממנו נרכשו הרכבים מעוררת תהיות. לבסוף יש לציין את התנהלות העורר במהלך חקירתו – שכללה בין היתר שמירה על זכות השתיקה והעלאת מספר גרסאות שאינן מתיישבות האחת עם השנייה – אשר מקשה על קבלת הערר. אוסיף כי לא מצאתי ממש בטענתו של העורר כי התקנות הרלוונטיות בתקנות התעבורה טרם נכנסו לתוקף בעת ביצוע המעשים מושא כתב האישום; תקנה 309, המטילה חובת תיקון במקרים שבהם נגרם נזק משמעותי לכלי רכב, הותקנה כבר בשנת 1999, כעשור לפני המעשים המיוחסים לעורר.

9. באשר לתסקיר שהוכן על ידי שירות המבחן; התרשמתי כי התסקיר הינו תסקיר שקול ומקיף, אשר בוחן בקפידה את התאמת החלופה שהוצעה. לפי התסקיר, מכיוון שמדובר בעבירות מרמה הנובעות, כך נראה, מלחץ כלכלי, נקבע כי חלופת המעצר תתקשה להפיג את מסוכנותו של העורר. להערכת השירות, מאפייני אישיותו של העורר (קיום "קווי אישיות זיפניים ותועלתניים", היותו מרוכז בצרכיו והתייחסותו השטחית למיוחס לו), העובדה שבתיק שבנדון נדרש העורר לחקירה אליה הוא לא התייצב ונעצר בעיר אילת, והחשש שנוכח האמור לעיל ונוכח מצבו הכלכלי הוא יתקשה להציב לעצמו גבולות אם יהיה נתון בחלופת מעצר (כשמידת מעורבותם של המפקחים תהא מטבעה מוגבלת) – כל אלה הוליכו את השירות להימנע מהמלצה על שחרור לחלופה המוצעת.

10. אכן, קיימים מקרים שבהם ישוחרר עורר שהואשם בעבירות דומות לחלופת מעצר אף כאשר שירות המבחן נמנע מלהמליץ על כך [השוו: בש"פ 6758/14 כליפה נ' מדינת ישראל (14.10.2014)]. ואולם, כל בקשה לשחרור לחלופת מעצר צריך שתיבחן לגופה, זאת נוכח קיומם של מאפיינים ייחודיים לכל מקרה ומקרה. במקרה דנן עמד בית המשפט המחוזי על מכלול השיקולים הרלבנטיים. כך הודגשו: המשקל המצטבר של הראיות לכאורה הקיימות נגד העורר; המסוכנות הנלמדת מהעבירות שבהן הואשם העורר וביצוען באורח שיטתי ובהיקף ניכר; החשש משיבוש מהלכי משפט (אי התייצבותו לחקירה לה נדרש ומעצרו בבית מלון באילת); החשש מהניסיון לטשטש ולהסוות ראיות (סירובו לאפשר למשטרה לעיין בתוכן מכשיר הטלפון הנייד שלו); עברו הפלילי של העורר; ועמדתו של שירות המבחן. איני סבור כי נפלה שגגה בהכרעתו של בית המשפט המחוזי בנסיבות העניין.

11. משמצאתי כי לכאורה קיים מסד ראייתי מבוסס דיו, כי בית המשפט לא שגה בהצביעו על מסוכנות הנשקפת מהעורר ועל חשש לשיבוש מהלכי משפט, וכי לפי תסקיר שירות המבחן קיים ספק אם יש בחלופת המעצר המוצעת כעת כדי להפיג את מסוכנותו של העורר באופן מספק, הנני דוחה את הערר.

אדגיש כי אין בהחלטתי זו כדי למנוע מהעורר להציע בהמשך חלופה הדוקה יותר, ואני משוכנע כי ככל שתוצע חלופה שכזו היא תיבחן בכובד ראש על ידי בית המשפט המחוזי הנכבד.

ניתנה היום, ב' בניסן התשע"ה (22.3.2015).

ש ו פ ט